

— Novella —

— Jegyezzék, kérem, ha nem is szóról-szóra, tudják, hogy nem kívánom betű szerint. Tehát a gyíkok családjához tartozik a kameleon is, amelynek néhány fajtája él Afrikában. Távolról sem olyan fürge, mint a mi gyíkjaink (láttak már biztosan gyíkot, ha nem idehaza, valahol a nyári pihenő alatt a hegyek közt, vagy a tengeren) hosszú nyelve pótolja fürgeségét...

(A tanár, rendes körülmények közt, ha kilép lakásából, minden gondolatát a következő néhány óra foglalja le. Kicsit talán kevés az önbizalma s bármennyire felkészül az előadására, amíg azt meg nem kezdi, néhányszor elmondja és elismétli magába. Persze a matematika az egész más, abban otthonosan mozog. Két éve át kellett vennie a természettanszakot is és ebben a tudományban sokkal kevésbé jártas. Ezért készül sokkal alaposabban és szorgosabban a természettani előadásokra. A diákok érzékenyek és ritkán csal a fülük. Megérzik, ha a tanár bizonytalan és titokban kinevetik. Pedig ezt igazán nem szeretné.)

— Távolról sem olyan fürge, mint a mi gyíkjaink...

(Most egy kis lelkiismeretfurdalást érez.)

— Vedd tudomásul, hogy takarékoskodnod kell.

— Nem vagyok képes jobban takarékoskodni.

— Nem kell minden héten négyszer menned moziba.

— Még ezt is irigyled tőlem? Keveset dolgozom? Nézd meg a kezemet, hogy milyen, mindent egyedül csinállok, ezt a szerény szórakozást is sajnálok tőlem? Te emberek közt vagy egész nap, én a konyhában.

— Nem tehetek róla, ami sok, az sok! — És olyan hangosan csapta be az ajtót maga után, mikor otthagyta feleségét, hogy rengett a ház. Pedig Anna nem is jár hetente négyszer moziba, de anynyira meglepődött az ura kirohanásán, hogy elfelejtette figyelmeztetni, hogy legfeljebb kétszer, esetleg háromszor jut imádott film-

jeihez. Neki azonban eszébe jutott, hogy igazságtalan volt és gyűlölte az igazságtalanságot. Amellett nem is akarta bántani feleségét.)

— Megvan? A kaméleon lomhán mozog...

(Még a sarokra sem értem, vissza akartam fordulni és vissza is fordultam volna, hogy megcsókoljam Annát, de, mint máskor is, szégyeltem magam. Amint hazaérek, sietni fogok, nem szólok semmit, csak megcsókolom, mintha semmi sem történt volna.)

— Rovarokkal táplálkozik, s a fák ágain les rájuk. Mikor észreveszi az áldozatot, villámgyorsan kinyújtja hosszú nyelvét. Rovarokkal táplálkozik...

Bátortalan kopogás hallatszott az ajtón és a segédhivatalnok lépett be a terembe. Az osztály abbahagyta a körmölést és minden fej az ajtó felé fordult. Igazán váratlan esemény, és valami különös dolognak kellett történnie. Lehet, hogy elmarad a többi óra...? Mit lehet tudni?

A segédhivatalnok kis kartonlapot nyújtott át a tanárnak és suttogva beszélt:

— Mondtam az illető úrnak, hogy a tanár néptársnak órája van, de hajthatatlan. Szinte kényszerített, hogy csak hozzam be a névjegyét, mert nagyobb baj lesz, ha váratni hagyom az óra végéig.

HANS MEISTER
direktor

A tanár ült a katedra mögött, átfutotta a névjegy szövegét, elővette zsebéből szemüvegét és az orrára illesztette, hogy jobban láthassa a betűket, amelyeket már úgymint elolvasott. Szíve hevesebben vert. Érezte, hogy arcát előnti a vér, s nem akarta, hogy hevesebben verjen a szíve, de az hevesebben vert. Két ujja közé fogta a kis névjegykartont és dobolni kezdett vele az asztalon. Keze reszketett.

Hat héttel ezelőtt érkezett az első levél Hans Meistertől Münchenből. Elcsodálkozva forgatta kezében a borítékot, amikor megkapta. Ugyan ki írhat neki Münchenből? A boríték hátlapján a feladó neve: Hans Meister, teljesen ismeretlen volt előtte. A borítékban lévő gépelt levélpapír sem mondott semmit, amíg az alján meg nem látta az aláírást: János.

Mester János!

Mester János hát Hans Meister? Persze, persze, nem jutott mindjárt eszébe. Ennyi idő után, harminc év után nem is juthatott mindjárt eszébe, pedig ezalatt a harminc év alatt nem egyszer gondolt rá.

Mester János (azelőtt Hans Meister) a magyarországi kommun bukása után került ide. A fehér terror elől szökött. Egy darabig új-

ságíróskodott, aztán tanár lett. Együtt dolgoztak a gimnáziumban és így barátkoztak össze.

Sietve futotta át a sorokat. Először sietve. Aztán lassabban. Aztán harmadszor is. Felesége nem győzött csodálkozni az izgalmán.

— Nem érted? Nem beszéltem róla? Dehogynem beszéltem. Nem is egyszer. Azt hiszem huszonnyolcban, vagy huszonkilencben ment el Németországba. Lehet, hogy nyugtalan vére hajtotta, lehet, hogy tervei voltak. Barátság ide, barátság oda, nem bízt bennem sem teljesen, mégis azt hittem, hogy Németország csak állomás lesz a számára a Szovjet felé. Voltak elejtett mondatai, amelyekből erre lehetett következtetni. Nyíltan nem mondta meg soha, hiszen emigráns volt, akinek különösen kellett vigyáznia magára.

Persze, hogy már beszéltek róla. Tényleg, nem is egyszer. Különösen a háború után.

— Természetes. Mester János nem volt közönséges ember. Nem volt olyan, mint én. Tele volt tehetséggel, túzzal, akaraterővel, lelkesedéssel. Úgy kezelte a tollat, mint valami vérbeli író és úgy szónokolt, mint más senki, akit hallottam. És barát volt a végtelenségig. Az ingét adta oda, ha kellett. Pénz? A pénz nem számított neki, s ez nagyon fontos, döntően fontos, mert az emberek általában gyengék a pénzzel szemben. Mi tanárok pedig igazán nem duskáltunk a jómódban. Alig volt valamire szüksége. Nem is dohányzott. A könyvek voltak az egyetlen szenvedélye és nem várta soha, hogy kérjenek tőle, hanem adott. Észrevétlenül, jelentéktelenül, úgy tudott adni, hogy azt hitted, te adtál neki.

— Persze, hogy beszéltél róla. Azt mondtad, hogy a legjobb barátod volt.

— Talán. Azt hiszem, hogy a legjobb barátom volt. Meg voltam róla győződve, hogy a nációk elintézték. Meg voltam róla győződve, hogy elintézték, mert egyéniség volt és az ellenségük. Tehát él! Nagyszerű! Nagyszerű, hogy megmenekült.

A levélben semmi részlet az elmúlt időkről. Mester János csak emlékezni akart, — mint írta, — levelét a bizonytalanságba küldi, de hátha megtalálja a régi barátot, mert ha az ember öregszik és olyan időket élt át, mint ők ketten (remélem, levelem jó egészségben talál), akkor szeretné felvenni a régi kapcsolatokat, szeretne hallani azokról, akiket szeretett és akiket sose felejtett el.

— Meghívjuk!

— Hova hívod?

— Ide. Képzeld el, milyen körülmények közt élhet ez az ember, aki valahogy átvészelt a legszörnyűbb időket, biztosan táborban volt, csoda, hogy megmaradt és azt hiszem, az az érzésem és

az érzéseim ritkán csálnak, hogy egy kicsit azért is írt, hogy meghívjuk. Hogy rendbehozzuk.

— Nem lesz könnyű.

— Nem lesz könnyű, de nem is lesz nehéz. Velünk eszik, itt lakik, ennyit igazán megengedhetünk magunknak.

Izgalmas lesz a találkozás és izgalmas lesz a mondanivalójuk. Mester János élete egész biztosan kész rémregény, Dachau, Bergen-Belzen. És ő? A Keleti front büntető századában, az aknaszedő egységben, fekete ponttal a karszalagon, mint megbízhatatlan, gyanús egyén, akire ugyan nem sikerült rábizonyítani semmit, de aki felette gyanús és veszélyes a közre. Borzalmas idők . . . De Mester élete borzalmasabb lehetett. És megmaradt. Valahogy kihúzta magát.

„Kedves János! Nem tudom elég meleg szavakkal leírni, mit éreztem, mikor megkaptam a leveledet. Ennyi idő után, három évtized után újra hírt hallani, olvasni tőled, egyike volt életem legboldogabb napjainak . . . Azonnal ülj vonatra és gyere ide, ahol szeretettel várunk. Itt kipihenheted magad, mindent megkapsz, amit elképzelsz, velünk fogsz lakni, a mi otthonunkban, velünk fogsz élni, sétálni, kirándulni, mozibajárni, színházba, kávéházba, gondtalanul és vidáman.”

A tanár kinézett az ablakon.

— Hallgassanak, ne kiabáljanak! — A segédhivatalnok igyekezett komoly arcot vágni, rászólt a mozgolódó, trécselő gyerekhadra, a tanár pedig kinézett az ablakon, mintha ott keresne valamit a házak tetején és nem hallott mindebből semmit. Csak a szíve dobogását hallotta.

„Megkaptam leveledet és ha nem is azonnal, de előbb-utóbb elfogadom a meghívásodat. Tényleg pihenésre van szükségem, mert több mint húsz éve nem pihentem, barátom. Harmincnyolc évben meg nősültem, akkor voltam utoljára kétheti szabadságon. Egy robbanómotorgyárban dolgoztam a kalkulációkon és a tulajdonos lányával egymásba szeretünk. Akkoriban itt rohanó idők voltak, rengeteg volt a munka, azonnal összeházasodtunk, igazgató lettem a gyárban és a háború nem engedett szabadsághoz jutni. Gyárunk szerencsére megúsza a bombázásokat, a háború után meg is nagyobbítottuk, ki nek volt ideje arra gondolni, hogy pihenjen? Nem biztos, hogy megírom, mikor jövök, mert most egy másik külföldi út áll előttem, de ha csak lehet, szerét ejtem, hogy meglátogassalak benneteket. Autómban legújabb típusu motorunk van, jó alkalom lesz, hogy kipróbáljam a kocsit.”

— Valami baj van? — kérdezte akkor Anna.

Nem, nem volt semmi baj, csak, ahogy olvasta a levelet, úgy húlt ki a szíve. Mester János ezerkilencszázharmincnyolc évben motor-

gyáros lett és szerencsére a bombázásokat a gyára megúsza... Az a Mester János...?

— Ne ordítsanak! — Most már tényleg mérgesen, pulykavörösen szólt a gyerekekre a segédhivatalnok.

A tanár hirtelen felkapta fejét és középső ujjával erélyesen megkopogtatta a katedra asztallapját.

— Csendet kérek! — Aztán az előtte álló, mérges emberhez fordult.

— Mondja meg annak az úrnak, hogy sajnos nem érek rá. Óra után sem. Ma egész nap el vagyok foglalva. És holnap is. És aztán is.

Az osztály elcsendesedett. A tanár felállt, kicsit elgondolkozott, majd folytatta előadását:

— Hol is hagytuk hát abba? A kaméleon lomha féreg, melynek testében különböző festékanyagok vannak, — jól jegyezzék meg, kérem — és ezek segítségével könnyen és gyakran változtatja a színét.

Hangja rekedt volt és különös.

A harmadik padban egy kopaszranyírt, elállófülű, mosolygószerű gyerek odasúgta a társának:

— Te, Csupa, miért gyűlöli ez a kaméleont?